

PRILOG

Mišljenje o prekoračenju norme profesora Igora Radeke

Pravni aspekt

Iako postoje i druga tumačenja, sklon sam mišljenju da se članak 46. stavak 1. i 2. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, koji propisuje ograničenja u držanju nastave izvan matične znanstvene organizacije, odnosi i na nastavnike na sveučilištu, a ne samo na znanstvenike javnih instituta. Ako je tako onda se odnosi i na profesora Radeku.¹

Zakon je mogao biti jasniji i konzistentniji, no po svemu sudeći, ispravno je zaključivati da se navedeni članak odnosi i na znanstveno-nastavno osoblje. Ako se slučajno ne odnosi profesorova pozicija je tim bolja, jer tada ne postoji zakonsko ograničenje pa se može reći da je njegov rad zakonski sasvim neupitan.

Međutim, s obzirom da se ipak odnosi, onda pogledajmo koje su daljnje konzekvence. Odredba iz stavka 2 kaže da **“rad izvan matične znanstvene organizacije može iznositi najviše jednu trećinu radnog vremena”**. (Ne)znani autor teksta u Universitasu navodi da je tim stavkom propisano ograničenje prava na rad izvan norme na trećinu nastavne obaveze. **Trećina radnog vremena nije trećina nastavne norme**. Tu „malu“ razliku autor je previdio. Ukupan fond radnih sati je 1800 efektivnih radnih sati godišnje. Trećina radnog vremena je 600 radnih sati.

Sada tek nastaju pravi problemi koji razotkrivaju nedomišljenost zakonskih rješenja. Jasno je da se tu ne misli na ograničenja za prekovremeni rad u redovnom radnom odnosu, jer rad na drugoj ustanovi ne može biti prekovremeni rad. Međutim, nije jasno da li se tu misli na **ograničenje u vanjskoj suradnji** ili o ograničenju rada na nekoj drugoj ustanovi **u redovnom radu**, npr. u slučaj kada trećinu radi na drugoj ustanovi, a dvije trećine na matičnoj ustanovi. Sasvim je moguće da se tu misli i na jedno i na drugo. Računica nije ista. Prvo, pogledajmo,

1

OBRAZLOŽENJE. Iako se taj članak nalazi u poglavlju koji regulira znanstvenike i suradnike u znanstvenim organizacijama, nema dvojbe da su sveučilišta znanstvene organizacije, a sam članak stipulira da se mogu ograničiti „ugovorni odnosi **zaposlenika** u znanstvenim organizacijama vezani za znanstveni, **nastavni** ili stručni rad kod trećih osoba ...“. Dakle, obuhvaćeni su svi zaposlenici, a ne samo full-time znanstvenici.

Iako odredba sličnog sadržaja postoji i u članku 103. st.2. ZZDVO-a, koji apostrofira nastavnike i suradnike, u poglavlju o nastavnicima i suradnicima, ne bih rekao da je postojanje tog članka dokaz da se članak 46.st.1 ne odnosi na znanstveno-nastavno osoblje na sveučilištima. Najjači argument za takvo razmišljanje leži u tome što članak 46. ne koristi termin *znanstvenik u znanstvenim organizacijama*, već „*zaposlenik u znanstvenim organizacijama*“. Nadalje, znanstveno-nastavno osoblje je istovremeno i znanstveno i nastavno pa u ovoj formulaciji ono mora biti obuhvaćeno. Ograničenje iz stavka 2. tog članka 46. odnosi se i na njih. Oni su naravno obuhvaćeni i člankom 103., ali zato što jesu ne znači da je ograničenje iz članka 46. za njih poništeno, samo zato što u članku 103. nije napisano nikakvo ograničenje. Upravo zato što ga ima u članku 46. nije ga potrebno ponavljati i u članku 103, jer se radi o istim subjektima znanstvenog i nastavnog rada.

Kontraargument suprotnog mišljenja glasi: samo se članak 103. odnosi na sve nastavno osoblje, pa i znanstveno-nastavno, jer se nalazi u tom poglavlju, a ograničenje nije propisano jer je zakonodavac odlučio, poštujući autonomiju sveučilišta, kvantitativna ograničenja ostaviti statutima sveučilišta.

Ipak, priklanjam se tome da se članak 46. u cijelosti odnosi na znanstveno, znanstveno-nastavno i nastavno osoblje, jer su ti argumenti u cjelovitom čitanju Zakona uvjerljiviji.

koliko kontaktnih sati predavanja može biti u 600 radnih sati **prema novom Kolektivnom ugovoru**², odnosno koliko bi to bilo norma sati **prema starom ugovoru i sukladnoj mu praksi**.³

Iz izračuna u fusnotama zaključujemo da je **profesor Radeka odradio svoje poslove na Filozofskom fakultetu u skladu sa Zakonom. Niti po novom niti po starom ugovoru nije premašio zakonsko ograničenje u vanjskoj suradnji. Isto tako možemo zaključiti da nije prekršio niti Kolektivni ugovor, čiji je potpisnik**, jer Kolektivni ugovor ne postavlja ograničenja za vanjsku suradnju, već regulira samo pitanja iz redovnog radnog odnosa utemeljenog na ugovoru o radu.

2

IZRAČUN U VANJSKOJ SURADNJI. Trećina radnog vremena je 600 radnih sati.

Članak 79. st.3 **novog Kolektivnog ugovora** upozorava da se za vanjsku suradnju mogu koristiti ponderi koji vrijede za prekovremeni rad. To znači da

- 600 radnih sati podijeljeno s 3,2 priznata radna sata po jednom satu predavanja odgovara ograničenju od **187 kontaktnih** sati predavanja godišnje pri, nota bene, **punom opsegu opterećenja** u popratnim poslovima (tj. nastavnik ima i ex ante i ex post poslove),
- odnosno **286** kontakt sati predavanja **s polovičnim opsegom opterećenja** (tj. ima ili pripremu ili obaveze prema studentima – 600:2,1))
- ili **600** kontakt sati predavanja ako nema ex ante i ex post poslove vezane uz nastavu.

Dakle, ako se promatra rad u vanjskoj suradnji za akademsku godinu 2018/2019 onda Igor Radeka u količini posla **nije premašio zakonska ograničenja**, jer njegovih 315 norma sati iznosi faktički odrađenih **157 sati predavanja**, što je manje od svih ovih varijanti izvedenih temeljem zakonskog ograničenja, sukladno važećoj pravnoj regulaciji.

Međutim, kada je riječ o 2019/2020. godini njegovih 405 norma sati je ekvivalent od **202** sata predavanja, koji su stvarno i odrađeni. U tom slučaju on je premašio zakonsko ograničenje za 15 sati predavanja, ali samo u prvoj varijanti tj. samo u slučaju da su mu za predavanje trebale i pripreme i da je imao obaveze prema studentima. Koliko znam nije imao pripremu, što znači da prema Kolektivnom ugovoru nije prekoračio ograničenje iz Zakona. Činjenica da je od odrađenih norma sati bilo i nešto seminara, definitivno uklanja mogućnost da je i u ovom slučaju premašio zakonsko ograničenje.

3

Koliko je 600 radnih sati zapravo sati predavanja **po starom ugovoru i sukladnoj mu praksi**. Stari ugovor nije nikada norma sat izrazio u stvarnim radnim satima, već je norma sat služio tek za uspostavu odnosa između vježbi, predavanja i seminara. Tu je taj sustav s norma satima stao na pola puta. Dakle, prema starom ugovoru i sukladnoj praksi zakonska odredba koja je izražena u radnim solarnim satima nije bila primjenjiva. Međutim, indirektno se moglo izračunati da je 1 sat predavanja vrijedio u redovnom radu 5 radnih sati. Evo kako.

- Nastava je iznosila 50% radnog vremena, to je 900 efektivnih radnih sati, a norma je bila 360 pa je to 2,5 radna sata za 1 norma sat (900:360). 1 sat predavanja je vrijedio 2 norma sata, što znači da je 1 sat predavanja vrijedio 5 običnih radnih sati u redovnom radu.
- U vanjskoj suradnji i u prekovremenom radu to je manje od 5 sati, jer u vanjskoj suradnji ne postoji neizravna nastavna aktivnost koja se vrednuje samo u redovnom radu. Budući da stari kolektivni ugovor, u svojoj nedorađenosti tu razliku nije regulirao, pozovimo se na omjere iz novoga. U vanjskoj suradnji postoji samo izravna nastavna aktivnost, tj. uz predavanje još eventualno i popratni poslovi kao što su priprema i ex post poslovi sa studentima (ispiti, mentorstva i konzultacije), koja je procijenjena na 60% ukupne. Stoga bi u vanjskoj suradnji 1 sat predavanja vrijedio najviše 3 radna sata.

Dakle, po starom ugovoru 600 radnih sati vrijedilo bi 200 sati predavanja u vanjskoj suradnji. Igor Radeka je imao u jednoj godini u vanjskoj suradnji 157 kontaktnih sati predavanja, a u drugoj 202. Njegovih 157 sati predavanja tek je 471 radni sat, dakle ispod zakonskog ograničenja od 600 radnih sati. Kada je riječ o drugih 202 sata predavanja njihov je ekvivalent 606 radnih sati. Međutim, ako nije imao puni opseg popratnih poslova po jednom satu predavanja, i ako se nezanemarivi dio tih norma sati odnosio na seminare, onda broj radnih sati mora biti još i manji, dakle, **i po starom ugovoru, računica pokazuje da nije prekoračio zakonsko ograničenje.**

IZRAČUN U REDOVNOM RADU. Profesor Radeka je radio na Filozofskom fakultetu u vanjskoj suradnji pa je analiza njegovih opterećenja u varijanti redovnog radnog vremena bespredmetna.

Akadska etičnost i standardi akademske zajednice

Zakon je postavio ograničenje od trećine radnog vremena. Međutim, **sveučilišta su postavila daleko stroža ograničenja**. Sveučilište u Zagrebu propisalo je statutom da se izvan Sveučilišta može raditi tek 30% redovite nastavnikove aktivnosti, a odlukom Senata Sveučilišta propisano je da nastavnik može raditi izvan Sveučilišta tek jednu trećinu pune nastavne norme⁴. Ograničenja koja su propisana statutom Sveučilišta u Zagrebu i odlukom Senata iz 2012. godine ne odnosi se na tzv. dolaznu suradnju, što znači niti na Igora Radeku, već isključivo na odlaznu vanjsku suradnju. Tu „malu“ razliku autor teksta u Universitasu ponovno je previdio, iako inače voli isticati izreku „Qui bene distinguit, bene docet“ (tko dobro razlikuje dobro razumije).

Odlukom prorektora u Zadru iz 2013. godine propisano je dopuštenje rada izvan matične ustanove, također, do trećine nastavne norme.

Trećina **pune norme u nastavi** iznosi prema novom Kolektivnom ugovoru 270 radnih solarnih sati (jer je 810 norma u nastavi, a trećina je 270), dok je Zakonom ograničenje propisano na 600 radnih solarnih sati. **Vidljivo je da rad Igora Radeke u vanjskoj suradnji na Filozofskom fakultetu nije u okviru propisanih i proklamiranih ograničenja unutar same akademske zajednice.**⁵

Sada se otvara pravo pitanje kako to sve ocijeniti. Odgovor bi bio jednostavan da je Igor Radeka tu nastavu radio na svoju ruku, bez odobrenja matične ustanove. Iako nigdje nisu propisane sankcije za takav postupak, takvo samoinicijativno postupanje može predstavljati težu povredu radnih obaveza. Međutim, ako postoji odobrenje ustanove za takav rad, a Igor Radeka ga je imao i dokumentirao, onda **pitanje odgovornosti za prebacivanje ograničenja leži na ustanovi**. Ustanova nije nikome pa niti samoj sebi propisala sankcije. Dakle, **u formalnom smislu Igor Radeka nije odgovoran**, on je odradio posao za koji je morao biti plaćen, a količinu posla odobrila je ustanova. Ovdje vrijedi analogija s prekovremenim radom. U slučaju kada radnik po nalogu (odobrenju) poslodavca radi više od zakonskog ograničenja, ne samo da radnik nije u prekršaju, već mu se svaki takav nedopušteni prekovremeni sat mora platiti, ali zato prekršajno odgovara poslodavac.

Međutim, **postoji odgovornost Igora Radeke u akademskom i etičkom smislu kao nastavnika**. On je morao biti upoznat s ograničenjem koje postoji na njegovoj ustanovi za rad

4

Nota bene, trećina nije 30% već 33%! sic!

5

Prema Kolektivnom ugovoru, važećem pravnom propisu, 1 sat predavanja u vanjskoj suradnji može se vrednovati s 3,2 radna solarna sata (tzv. ponder) u slučaju punog opsega popratnih poslova koji idu uz predavanje ili manje u slučaju polovičnog ili nikakvog opsega. Stoga proizlazi da je $270:3,2=84$ kontakt sata. Toliko se sati predavanja može raditi u vanjskoj suradnji ako nastavnik ima puni opseg popratnih poslova. Stari kolektivni ugovor i sukladna mu praksa dopuštala je 120 norma sati, što je iznosilo 60 kontakt sati predavanja neovisno o opsegu popratnih poslova. Kao što smo vidjeli u prethodnoj računici profesor Radeka je imao **157** sati predavanja u prvoj godini i **202** sata predavanja u drugoj godini. Ako nastavnik nema pripremu onda je ponder za vanjsku suradnju 2,1 pa ograničenje iznosi $270:2,1=129$ kontakt sati predavanja. I u tom slučaju profesor Radeka je **još uvijek u prekoračenju**. Ako nastavnik nema niti studente niti pripremu (ponder 1) onda je ograničenje **270** kontakt sati. Tek u toj varijanti vanjska suradnja Igora Radeke nije premašila ograničenja koje je uspostavila akademska zajednica.

izvan matične kuće i mogao je ponudu Filozofskog fakulteta odbiti iz etičnih razloga koje određuju akademski uzusi. Mogao je prihvatiti rad pro bono ako je htio pomoći Pedagoškom odjelu Filozofskog fakulteta. On je doduše odbio honorar za 2019/2020 akademsku godinu post festum (pa to više nije rad pro bono), a to je učinio nakon što je radio po ugovoru koji anticipira prekoračenje norme.

Naravno, niti tu stvari nisu sasvim jednoznačne. Ako je Filozofski fakultet i Odjel Pedagogije trebao nasušno njegova predavanja, a s obzirom da se radi o kolegama u struci, takva potreba zamagljuje apstraktnu obvezu vođenja brige o ograničenjima, pogotovo jer je matična ustanova svojim odobrenjem dala pristanak. **Radi se o solidarnosti unutar struke, što je također akademski etična dimenzija.** Moral je počesto relativna kategorija. Čovjek je prisiljen ponekad birati prema kome će biti etičan. Naravno, ne treba zanemariti i osobni interes. Prilika je to bila i da se pristojno zaradi. To nije zločin, ako je to čovjek ostvario svojim radom.

Mi u Sindikatu postavili smo pitanje je li to postupanje dovoljno besprijekorno za čelnog čovjeka našeg Sindikata. S obzirom da se ne mogu nedvojbeno ustvrditi njegovi motivi, na skali od brige za druge do brige za sebe, teško je suditi, a još teže osuđivati. Universitasu kao što vidimo nije, ali ljudima koji žele biti pravedni i istinoljubivi jeste. **To njegovo prekoračenje ograničenja akademskih standarda ne bi smjelo biti razlog za osudu i smjenjivanje. I nije bilo.** U Sindikatu smo se pitali može li on doista istovremeno kvalitetno raditi na svojoj ustanovi, voditi politiku Sindikata i istovremeno održavati dvostruko više nastave od dopuštene norme u vanjskoj suradnji. Ako ne može raditi kvalitetno u Sindikatu, onda ga je Sindikat mogao opozvati, ali tada bi se sudilo prema posljedicama po organizaciju, a ne po uzrocima, tj. po njegovom profesionalnom životu, za koji je on imao formalno pokriće.

Ne znam je li ovo ispravna interpretacija, ali je svakako potrebna, kako bi se vidjeli razmjeri zlonamjernosti u tekstovima o tom pitanju u Universitasu.

Radeći preko dopuštenog ograničenja, profesor Radeka, nije prekršio Kolektivni ugovor, koji regulira radne odnose temeljem ugovora **o radu** i samo tu postavlja ograničenja, a ne bavi se poslovima izvan redovnog radnog odnosa, tj. putem ugovora **o djelu** ili autorskog ugovora. Vanjska suradnja je općeprihvaćena u formi ugovora **o djelu**, što je mnogim pravicima sporno, jer drže da se takav rad čiji je sadržaj istovjetan onim poslovima koje obavlja iz ugovora **o radu**, ne može i ne smije regulirati ugovorom **o djelu**, jer po svim elementima takav je rad po prirodi istovjetan radu u radnom odnosu, to je rad koji se mjeri radnim satima, a ne učinjenim djelom. Taj se rad u sveučilišnom životu rijetko obavlja kroz zakonitu normu dopunskog radnog odnosa.

Međutim, praksa je suprotna i očito nužda zakon mijenja. Bez vanjske suradnje vjerojatno bi ovako kaotični sustav teže funkcionirao, a još bi se teže razvijao. Međutim, uređeni sustav zaštitio bi se od zloupotreba. Zanimljivo je da je Universitas otkrivanje nepravilnosti započeo s Igorom Radekom, a ne s rektorom. Uvjereni smo da to nije zbog brige o pretjeranoj vanjskoj suradnji u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.